

Dr Mirjana REPANIĆ BRAUN

: naučni savetnik, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

: mbraun@ipu.hr

FRANC KSAVER FALKONER – BUDIMSKI BAROKNI SLIKAR

Žužana, KORHEC PAPP: *Franciscus Falkoner pictor Budensis*
(Falkoner Xaver Ferenc budai festő / Budimski slikar Franc Ksaver
Falkoner / Francis Xavier Falconer, painter from Buda).
Gradski muzej Subotica, 2017

Trojezično izdanje, s tekstovima na mađarskom, srpskom i engleskom, rezultat istraživačkog i restauratorskog rada dr Zsuzsanne Korhecz Papp u sklopu međunarodnog projekta donosi iscrpan prikaz porijekla, života i djela budimskog slikara Franca Xavera Falkonera, člana prilično brojne slikarske obitelji nastanjene u Budimu. Takvih je umjetničkih obitelji, s manje ili više članova, u 17. i 18. stoljeću bilo podosta; u kiparstvu najpoznatija je obitelj Straub, a u različitim medijima – kiparstvu i slikarstvu, nama su dobro znana braća Strudel. Tu knjigu-monografiju, za sada zadnju u nizu sličnih autoričinih monografskih i sinteznih obrada kasnobaroknih opusa slikara djelatnih u Mađarskoj, djela kojih nalazimo i u Vojvodini te na području sjeveroistočne Hrvatske, uglavnom u franjevačkim crkvama, sačinjava sedam vrlo sadržajnih poglavlja, uz završnu riječ.

U *uvodnom se poglavlju* autorica ukratko osvrtće na povijest istraživanja Falkonerova opusa u mađarskoj, vojvođanskoj i hrvatskoj stručnoj i znanstvenoj literaturi, navodeći istraživače koji su se njime bavili i identificirali pojedina djela, uključujući i ona koja je u zadnjih nekoliko godina budimskom slikaru atribuirala upravo ona. U uvodu, a i nadalje Zsuzsanna Korhecz Papp iznosi i podatke o tijekom vremena, nažalost, danas nepostojećim Falkonerovim djelima.

U poglavlju *o budimskim slikarima u 18. stoljeću* dr Korhecz Papp piše o njihovom građanskom i umjetničkom statusu u 18. stoljeću, o pomanjkanoj slikarskih cehova i mogućnosti djelovanja unutar obiteljskih radionica nakon stjecanja građanskih prava. Premda profilirani umjetnici nisu odbijali

ni druge poslove koji su im garantirali zaradu, što autorica ilustrira nizom primjera. Budimski slikari, pa i oni poput Falkonera, koji je bio akademski obrazovan i studirao slikarstvo u Beču, zasigurno nisu svojim slikarskim radom zarađivali dovoljno jer su radili za naručitelje skromnijih financijskih mogućnosti. Oni imućniji preferirali su djela tada afirmiranih bečkih autora, čiji su ugled potvrđivali i njihovi visoki položaji profesora i direktora na bečkoj akademiji lijepih umjetnosti. Zanimljive podatke o odnosu cijena likovnih djela jednih i drugih nalazimo upravo u tome poglavlju.

Autorica nadalje spominje činjenicu da se u matičnim knjigama vjenčanih, rođenih i umrlih, kao i drugim arhivskim izvorima, spominje više slikara koje nije bilo moguće dovesti u vezu s pojedinim sačuvanim djelima neznanih autora. Među onima sretnijima, kojima je *fortuna critica* bila sklonija su Bavarac Sebastijan Stettner (Stettner Sebestyén) i slikar hrvatskog porijekla Matija Šeravić (Schervitz Mátyás), čiji je do danas poznati slikarski opus autorica također obradila, uključivši neka prije nespomenuta djela. Dr Korhecz Papp nakratko se osvrće i na utjecaj crkve u životu onodobnog društva, navodeći koliku je važnost imala uredba Josipa II. o premještanju mađarskog namjesništva iz Požuna u Budim 1785. godine. No do širenja djelatnosti budimskih slikara, osobito Falkonerove, vezano je u većoj mjeri uz rasprostranjenost i međusobnu povezanost franjevačkih provincija u 18. stoljeću. Činjenica je da se njegova djela, evidentirana na područje Slavonije i Vojvodine nalaze upravo u franjevačkim crkvama te da su datirana prema arhivskim izvorima i signaturama uglavnom u 70-e godine 18. stoljeća.

Slijedi *poglavlje o obitelji Falkoner* u kojem saznajemo gotovo sve što literatura i arhivski izvori svjedoče o mjestima njihova boravka i djelovanja. Doista se rijetko nađe toliko detaljnih podataka o životu nekog „manjeg“ slikara kakav je bio prvi znani Falkoner djelatnik u Budimu, Georg Falkoner za kojega se smatra da je porijeklom čak iz Škotske, o čemu se autorica poziva na „porodično sjećanje“ i predaju. U mnoštvu pojedinosti o Georgu i njegovoj brojnoj obitelji nalazimo i podatke o poslovima koje je obavljao, narudžbama slika sakralne tematike i portreta. Slijede zatim podaci o djelovanju Polikarpa Falkonera, također bečkog đaka, za kojega izvori tvrde, što je prilično zanimljivo, da je porijeklom iz Augzburga, te njegovoj kćeri Ani Sofiji Elizabeti, slikarici i pripadnici reda klarisa te zadnjem u nizu, Jozefu Ferencu.

Zasebno je poglavlje posvećeno životu *samoga Franca Xavera Falkonera*. Ono sabire i upotpunjuje dosadašnja saznanja o slikaru nizom podataka o njegovom školovanju u Beču, vjerojatno kod Jozefa Ignaca Mildorfera, dolasku u Budim po završetku studija 1759. godine, dobivanju građanskih prava 1761., preuzimanju slikarske radionice svojega očuha, o njegovoj že-

nidbi i mnoštvu rođene djece, selidbi u novu kuću te postupnom porastu njegova ugleda.

U poglavlju *Umetnost Franca Falkonera* niz je manjih ili većih potpoglavlja vezanih uz pojedine crkve u Mađarskoj i Vojvodini, za koje je Falkoner naslikao zidne i oltarne slike – Garnizonsku crkvu i kapelu sv. Florijana u Budimu, crkvu u Tabanu u istome gradu, Minoritskoj crkvi u Segedinu, franjevačku crkvi u Vacu, župnu crkvu u Futogu.

U poglavlju *Crkve Kapistranske provincije* nižu se franjevačke crkve u Dunafeldvaru, Baču, Osijeku, Našicama, Slavonskom Brodu, Šarengradu, Baji, Nojštatu i Budakesu u kojima se također nalaze kvalitetna Falkonerova djela.

Osobito zanimljivo je poglavlje o Falkonerovoj *slikarskoj tehnici* u kojem su izneseni rezultati povijesnoumjetničkih i restauratorsko-konzervatorskih istraživanja njegova opusa. Navode se metode učenja na likovnoj akademiji, interpretira analiza slikarskog duktusa, rad prema grafičkim predlošcima, tehnički podaci o platnima, slikarskoj podlozi, tzv. gruntu, i slikanom sloju, korištenim pigmentima, itd.

Tekst u svim poglavljima popraćen je bilješkama i referencama na literaturu koja se navodi kao zasebna cjelina. Knjiga je zaključena ilustriranim prikazom konzervatorsko-restauratorskih istraživanja te katalogom Falkonerovih radova s podacima o vremenu nastanka, dimenzijama, tehnici, smještaju, eventualnim publikacijama i restauriranju.

Riječ je sve u svemu o dobro strukturiranoj, iznimno zanimljivoj i vrlo korisnoj monografskoj obradi opusa Franca Xavera Falkonera, kojom se prvi put na jednome mjestu objedinjuju rezultati prijašnjih istraživanja i nove spoznaje utemeljene na znanstvenom radu i restauratorskim znanjima. Predanost i entuzijizam Zsuzsanne Korhecz Papp kojim pristupa znanstveno-istraživačkom i konzervatorsko-restauratorskom radu, s naglaskom na baroknom slikarstvu 18. stoljeća na povijesnim područjima Ugarske kraljevine pritom je za svaku pohvalu i poštovanje.

Beérkezés időpontja: 2018. 05. 23.

Elfogadás időpontja: 2019. 06. 17.

